

Požáry měst jako předmět interdisciplinárního výzkumu

Požáry měst představují událost zmiňovanou v dochovaných narativních pramenech velmi často. Barvitá líčení postupujícího ohně a zejména lamentace nad zničeným městem budí soucit, ale i otázky. Mohly být požáry skutečně tak apokalyptických rozměrů, když zachvacovaly tak často vždy kvetoucí města?

Na tuto otázku jsme schopni odpovědět na základě **historických pramenů** jen částečně. Narativní prameny, zejména kroniky, ať už měst nebo jiných institucí v nich sídlících (farnost, kláštery, školy či různé spolky), nebo ego dokumenty (rodinné a osobní paměti, korespondence apod.) nám dovolují požáry lokalizovat, zjistit relativní rozsah škod a případně označit viníka zkázy. Mohou popisovat i rozšiřování požáru a přirozené i zázračné okolnosti jeho likvidace. Informace ke vzniku nebo dokonce založení ohně mohou doložit soudní akta. Míru poškození města zachycují účty nebo také písemnosti k charitativním akcím ve prospěch pohořelých. Pro mladší dobu je důležitý obrazový materiál, především fotografie.

Nelze však využít i jiných výzkumných metod, které by dokázaly určit rozsah poničení městské zástavby, nebo byly schopny ověřit meteorologické jevy, které se v souvislosti s šířením či lokalizací požárů v pramenech objevují?

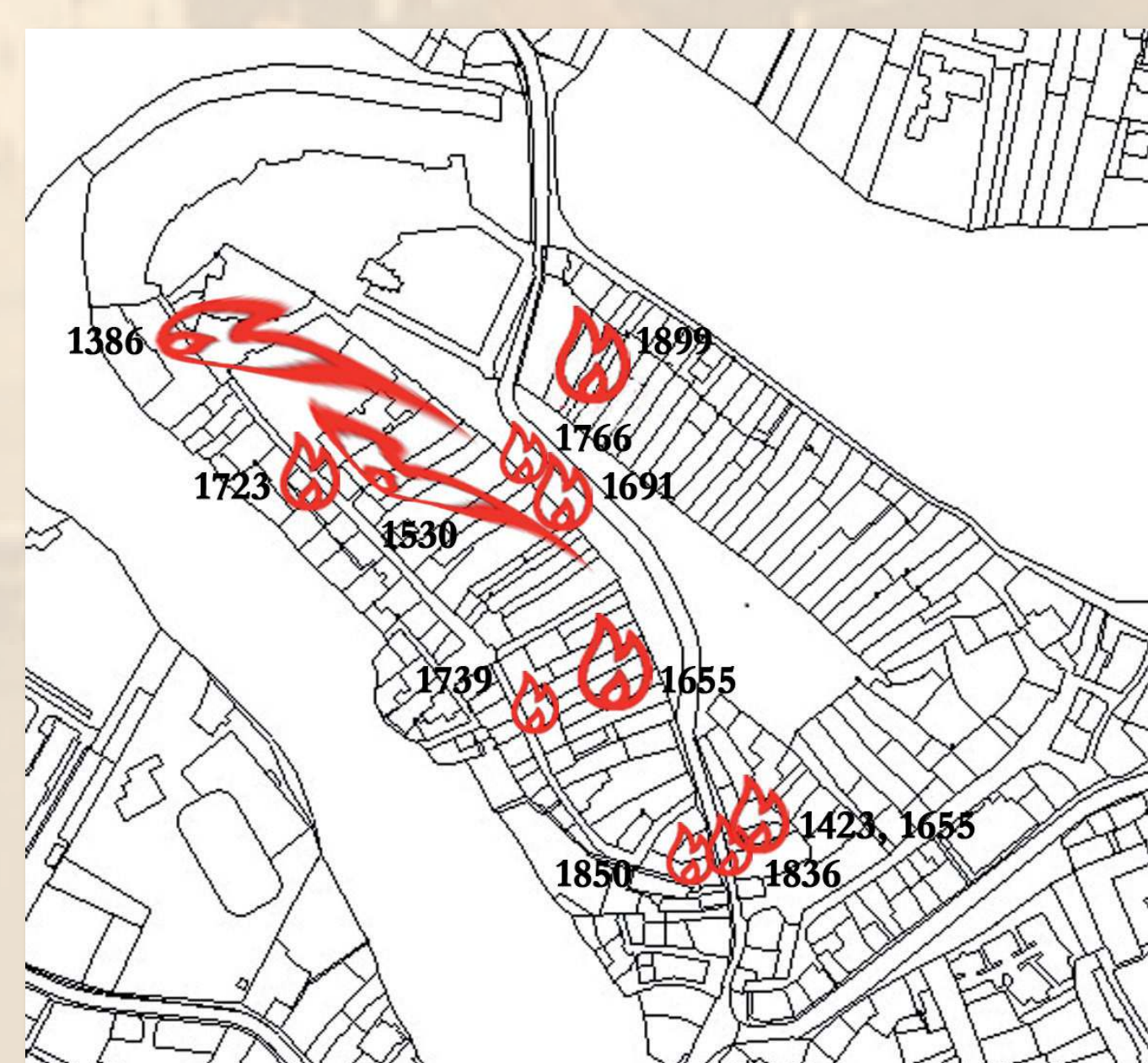
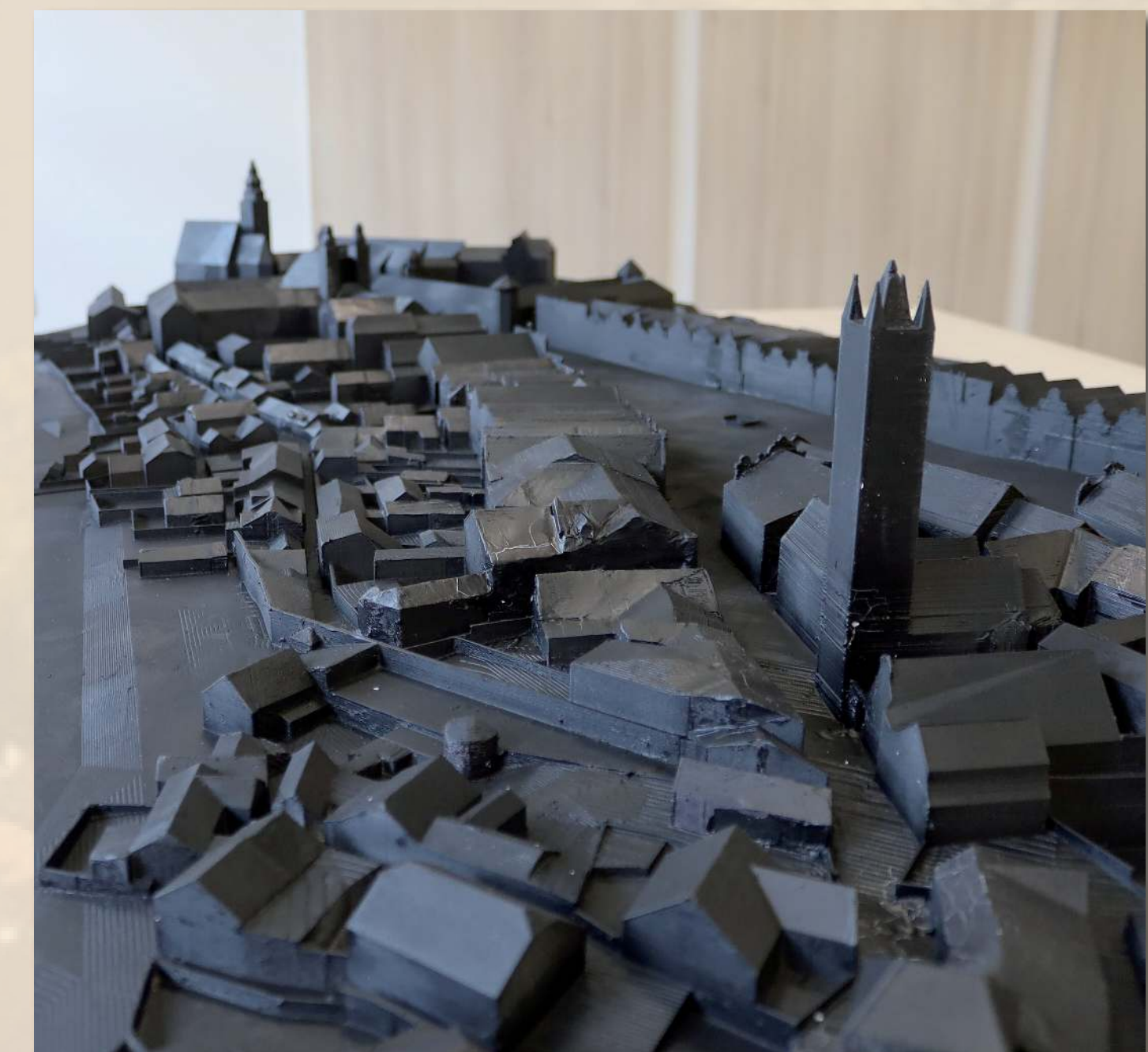
Z hlediska poznání ničivosti požárů je nejzajímavější na stavbách zkoumat ty části, které bývaly plameny zasázeny nejsilněji, tedy dřevěné střešní konstrukce. Identifikovat poničení konkrétního domu během známých požárů města můžeme pomocí datace krovu, kterou lze při vhodných podmínkách provádět pomocí **dendrochronologie**. Jedná se o jednu z nejexaktnějších metod, která umožňuje na základě analýzy letokruhů datovat na rok, respektive dvouletí (přírůstek jaro, podzim), kdy došlo ke skácení použitého stromu. Pro datování konstrukce či prvku je pak nutné zohlednit skutečnost, že dřevo se používalo až po vyschnutí, tedy obvykle za tři až pět let.

Pro šíření požáru je velmi důležitý směr a síla větru, který umožňuje rozdmýchávání ohně a hlavně přenos hořících prvků na další, dosud nezasažené objekty. Utlášení či změna směru proudění je také často zmiňovaným faktorem zastavení či uhašení požáru. **Experiment** provedený v aerodynamické části větrného tunelu, který poskytuje kontrolované podmínky proudění, umožňuje stanovit vliv směru a rychlosti větru na konkrétní stavbu či její konstrukční prvky. Měření v klimatické části tunelu umožňuje simulovat kromě větru i vlivy sálavého tepla, deště a mrazu, a to samostatně nebo v kombinaci těchto povětrnostních vlivů.

Projekt je řešen ve spolupráci s Ústavem teoretické a aplikované mechaniky AVČR s podporou Akademie věd České republiky v rámci programu Strategie AV21 č. 23 - Město jako laboratoř změny; stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život.

Město Telč s unikátně dochovaným městským jádrem a dobře zpracovanou historií je vhodnou laboratoří pro hledání metod výzkumu ohrožení města živly. Model zahrnuje náměstí Zachariáše z Hradce, zámek Telč a okolí až po ulice Svatoanenská a Na Baště. Byl pro provádění experimentu ve větrném tunelu vyroben v měřítku 1:300 technologií 3D tisku plastu.

Na základě pramenů a historické literatury víme, že od konce 14. do konce 19. století zasáhlo vnitřní město Telče jedenáct požárů různého rozsahu. Zprávy o nich jsou sice dosti stručné, ale umožňují schematicky vyznačit místo propuknutí ohně, popř. celé požářiště.

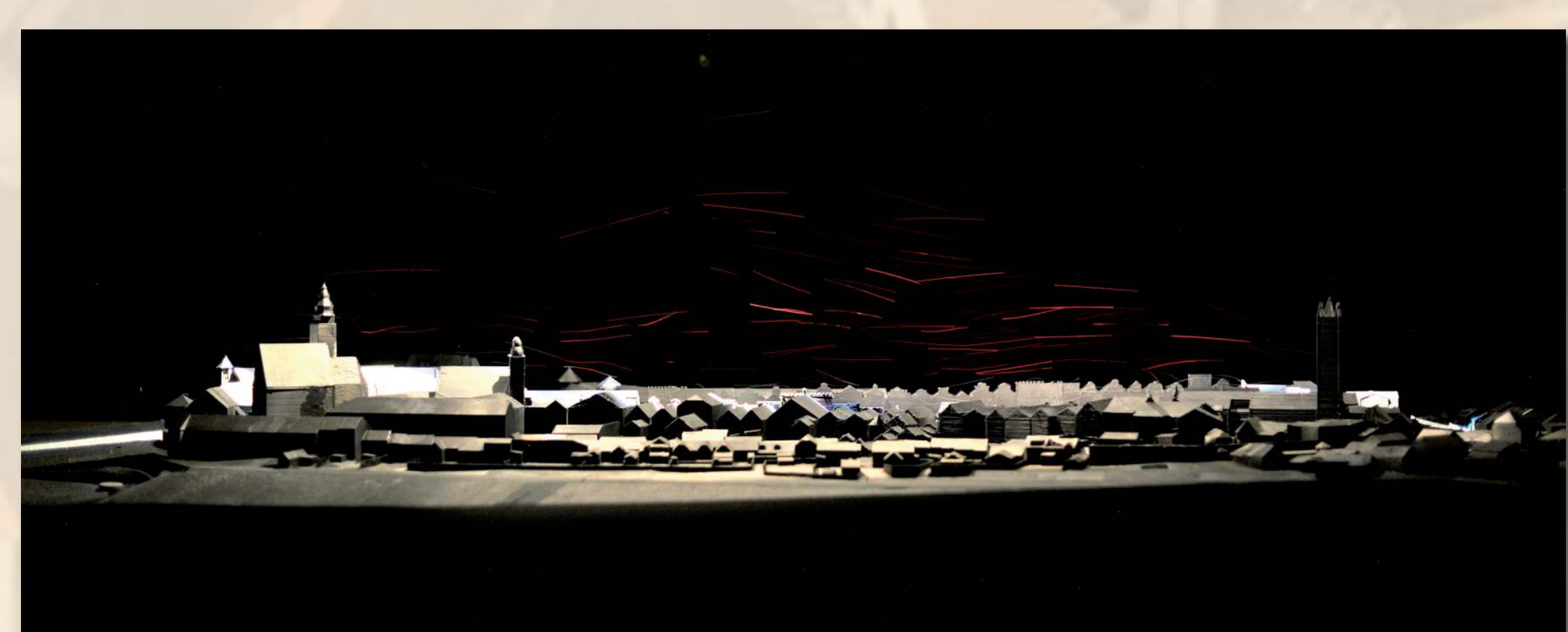
„K tomuto požáru došlo 16. června 1723 mezi devátou a desátou hodinou večerní. V nebezpečí by bylo takřka celé město, zámek, kolej i přilehlý seminář, kdyby Nejmilostivější Bůh neodvrátil zkázu a nezakázal jak větru i větříku vát, tak postupujícím plamenům se dál šířit. To se stalo poté, co rektor koleje učinil slib Panně Marii, že v koleji umístí obraz její Tuřanské podobizny (na obrázku) a nechá k její cti o sobotách, mariánských svátcích a jejich vigilích svítit lampu.“ Tolik jediný známý popis požáru z jezuitských výročních zpráv.

Za setmění 6. dubna 1739 začalo hořet opět v dnešní ulici Seminářské, vyhořela i městská škola a domky v Židovské ulici. Oheň vypukl večer v chlévě u Jana Gritscha a shořet měly zejména zadní části domů. Gritsch byl pro nedbalost potrestán vězením. Výroční zprávy jezuitské koleje navíc doplňují, že plameny ohrožovaly jezuitský konvikt, ale vlastní řádový dům nezasáhl, neboť se vítr stočil na rybník. Taktéž prý pomohla modlitba a oběť několika svátostek, např. rytiny zázračného obrazu smrti sv. Františka Xaverského z kostela slovinského Radmirje (na obrázku).

Na mapě jsou vyznačeny měřicí body a směry proudění větru, ve kterých byly na těchto bodech měřeny lokální směry proudění.

Vizualizace proudění větru z jihovýchodu (240°) ukazuje, že při tomto směru vanutí by nebylo možné šíření ohně zabránit.